

Alajärveläiset haaveilivat Amerikan markkinoista

Alvar Aallon hirsisauna John F. Kennedylle

Alvar Aallon arkistosta löytyi alajärveläisten kannalta mielenkiintoisia, ennen julkaisemattomia kirjoja, kun seinäjokelainen valtiopäiväneuvos Markus Aaltonen tutki asiakirjoja uutta kirjaansa varten. Aaltosen löydöt vapauttavat Alajärven hirsirakentajat itsesyytöksistä: Vaikka yli-innokkaat hirsirakentajat tunaroivatkin tiedotushommissa, ei se ollut perimmäinen syy Alvar Aallon kieltäytymiseen.

Hirsitalojen vaimea kysyntä 1960-luvun alussa käänsi alajärveläisten katseet vientimarkkinoille. Tieto presidentti Urho Kekkosen Neuvostoliiton päämiehelle Nikita Hrushtsheville lahjoittamasta hirsisaunasta sai Alajärven hirsiveistäjät ideomaan lahjaa myös presidentti John F. Kennedylle. Hanketta perusteltiin ylevinkin argumentein: puolueettomuuspolitiikkamme edellyttää myös läntisen maailman johtajan huomiointia. Elettiin Kuuban kriisin aikaa.

Ajatuksena oli, että presidentti Kekkonen lahjoittaisi maailmankuulun Alvar Aallon suunnitteleman saunan Kennedylle. Kekkosen suostumus takataskussaan alajärveläislähetystö marssi tapaamaan akateemikkoja, tuttua miestä, joka monet nuoruutensa kesät vietti vanhempiansa luona Alajärvelä. Aallon myönteisyys sai puurakentajat haaveilemaan suurista vientimahdollisuuksista.

Lobbaustaitojen puutteessa saatiin Etelä-Pohjanmaan Kauppakamarin asiamies Eino Mattila hoitamaan yhteydenpitoa tärkeisiin tahoihin, kertoo pankinjohtaja Sakari Tallbacka, joka oman toimensa ohella hoiti yhdeksän hirsirakentajan yhteisen myyntiorganisaation, Alajärven Huvilaveistäjät ry:n toiminnanjohtajan tehtäviä.

Kesäkuussa 1962 Eino Mattila kertoi kirjeessään alajärveläisten ehdotuksen: "Saunan koko voisi olla 7 x 5 m ja lisäksi avokuisti. Varsinaisen löylyhuoneen lisäksi seurusteluhuone ja kaksi pukuhuonetta. Sei-

närakenne 6 - 7" pyöreistä hirsistä, jotka ovat valmiina veistopaikalla Alajärvellä. Kiuas uloslämpivä."

Alajärvellä jäätin odottelemaan Aallon piirustuksia. Pitkittynyt odotus lisäsi jännitystä eivätkä kaikki malttaneet mieltään. Uuden Suomen kirjeenvaihtajana Vaasassa toiminut entinen lentoupseeri Pauli Hirvonen sai hankkeesta vihiä ja alkoi pommittaa alajärveläisiä kysymyksillä. Tallbacka sanoo kieltäneensä Hirvosta kirjoittamasta keskeneräisestä asiasta, mutta turhaan.

Asia tuli julki muissakin lehdissä. Juttuja oli kuvitettu Kennedyn ja Kekkosen kuvilla. Myös pahaa aavistamattomat, yli-innokkaat hirsirakentajat poseerasivat pohjalaislehden kuvassa. "Eino Mattila, jonka tehtäväksi oli annettu tiedottaminen, oli Seinäjoella pahana, että täältä sorkittiin... Alajärvellä me olimme maalikoita", päivittelee Tallbacka. Kauppakamarin hallituksellekin Mattila kertoi asiasta vastasitten, kun asia oli jo ollut lehdissä.

Vihdoin joulukuussa Alvar Aalto antoi kuulua itsestään. Kauppakamarille osoittamassaan kirjeessä hän perusteli katumustaan: "Asiassa oli alun perin epämiellyttävä reklaamin sävy. Sitä paitsi allekirjoittanut on ollut tietoinen asian arkaluontoisuudesta myöskin amerikkalaisella vastaanottotaholla jopa niin, että se voi liukua tahdittomuuden tasolle ehkäpä mauttomuuksiinkin, varsinkin kun asiassa on julkisuudessa

Markus Aaltosen äskettäin ilmestynyt kirja "Näkyhän se varmasti - Alvar Aalto ja Seinäjoki" on tutkimus Seinäjoen kaupunkikeskustan syntyhistoriasta. Aaltonen moittii kirjassaan Alvar Aalto -instituutioita mm. siitä, että Alajärven ja Seinäjoen Aalto-rakennuksia on syrjitty silloin, kun on valittu yliopistojen tutkimuskohteita.

Suomalainen sauna ei sopinut Alvar Aallon mielestä amerikkalaiseen yleismentaliteettiin.

mainittu kahden valtionpäämiehen nimet". Mattila antoikin alajärveläisten ymmärtää, että asian vuotaminen julkisuuteen ärsytti Aaltoa ja sai hänet perumaan lupauksensa.

Kirjeen tarkempi lukeminen kuitenkin osoittaa, että Aalto oli alusta alkaen ollut epäileväinen hankkeen onnistumisesta: "Psykologinen ero Amerikan ja Suomen välillä on sellainen ettei asia voi onnistua ilman, että siitä tulisi banaliteetti." Hän selitti tunnesyillä sitä, ettei alunperin kieltäytynyt: "Alajärvi oli isäni insinööripiirin keskus ja monivuotinen perheeni asuinpaikka. Tämä velvoittaa, mutta ei niin pitkälle että myötävaikuttaisin virheen syntymiseen."

Aalto pyysi anteeksi kieltäytymistään, jonka kuitenkin

uskoi olevan eduksi kaikille osapuolille ja toivoi voivansa korvata muulla tavalla tämän sinisilmäisyydestään johtuneen virheen.

Kieltävän vastauksen antaminen eteläpohjalaisille ei ollut helppoa. Vielä kirjeen jälkeen Aalto kirjoitti Kauppakamarille muistion, jossa hän sanoi olevansa selityksen velkaa ja kertoi ratkaisevan syyn vastahakoisuuteensa: "Ns. 'suomalainen sauna' on kiinteässä yhteydessä kansantieteellisesti käsiteltäviin muotoihin sekä maassamme juurtuneisiin tapoihin... Allekirjoittaneen suhde suomalaisuuteen ja käsitteeseen kansallinen on omassa työssäni sellainen, että 'kansallinen ja suomalainen aines' toteutuu ilman yhteyttä folklorisiin muotoihin."

Aalto piti suomalaisen saunan siirtämistä "amerikkalaiseen ympäristöön ja yleismentaliteettiin" mahdottomana. Tällaisesta saunasta tulisi vain "ns. edustussauna", joka kuuluisi "rakennustaiteelliseen alaluokkaan"

Tiedotusvuodoista harmistunut Kauppakamarin Mattila ei kertonut alajärveläisille Aallon kirjeiden koko sisältöä.

On aika vapauttaa hirsirakentajat itsesyytöksistä. Hanke ei kaatunut alajärveläisten yli-innokkaaseen tunarointiin tiedottamisessa, vaan todellinen syy oli Alvar Aallon ymmärrettävässä haluttomuudessa suunnitella suomalaista saunaa kulttuuriin, johon se ei luontevasti kuuluisi

Markus Aaltonen